

TEXNOLOGIYA FANI O'QITUVCHILARINI O'QITISHDA MUSTAQIL TA'LIMNI RIVOJLANTIRISHNING O'RNI VA AHAMIYATI

Abdurasulova Atirgul Miktibayevna

Xalqaro nordik universiteti 1-kurs mustaqil tadqiqotchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.12080832>

Annatsiya: Mazkur tezisda oliy ta'lim jarayonida bo'lajak Texnologiya fani o'qituvchilarini kasbiy tayyorlashda mustaqil ta'lim faoliyatini rivojlantirishning dolzarbligi va ahamiyati haqida fikr-mulohazalar yuritiladi.

Kalit so'zlar: Texnologik ta'lim, individual faoliyat, mustaqil ta'lim, ko'nikma, auditoriya, intensive o'quv.

Kirish:

Oliy ta'limning asosiy vazifasi o'z-o'zini rivojlantirish, o'z-o'zini tarbiyalash va innovatsion faoliyatga qodir bo'lgan mutaxassisning ijodiy shaxsini shakllantirishdir. Ushbu muammoni hal qilish faqat bilimlarni o'qituvchidan talabaga tayyor shaklda o'tkazish orqali mumkin emas. Talabani passiv bilim iste'molchisidan muammoni qanday shakllantirishni, uni hal qilish usullarini tahlil qilishni, opti-mal natijasini topishni va uning to'g'riligini isbotlashni biladigan faol Yaratuvchiga o'tkazish kerak. Hozirgi kunda amalga oshirilayotgan oliy ta'lim islohoti o'z mohiyatiga ko'ra ta'lim paradigmasidan ta'lim paradigmasiga o'tish bilan bog'liq. Shu boisdan, talabalarning texnologiya fani o'qituvchilarini o'qitishda mustaqil ta'limni nafaqat o'quv jarayonining muhim shakli, balki uning asosi bo'lishi kerak.

Fundamental ilmiy va pedagogik tadqiqotlar talabalarning mustaqil ta'lim ishlarini tashkil etishning umumiy tendentsiyalarini belgilaydi. Talabalarning mustaqil ishlarining nazariy asoslari va o'ziga xos usullarini asoslash uchun zamonaviy Texnologik ta'limning bilim qonunlari va o'quv va kognitiv faoliyatni tashkil etish to'g'risidagi qoidalari muhim uslubiy ahamiyatga ega.

Talabalarning mustaqil ishini tashkil etish tamoyillarining asoslanishi Yu.Babanskiy, V. Zagvyazinskiy, Ch. Kupisevich, V. Okon va boshqalarning asarlarida aks ettirilgan¹. O'quv faoliyatining ichki va tashqi motivatsiyasini shakllantirish yo'llarini o'rganish bo'yicha izlanishgan. Talabalarning ongi, ijodiy faolligi va mustaqilligi printsipligiga rioya qilgan holda, o'qitish samaradorligiga, bilim motivatsiyasiga, ko'nikma va malakalarni shakllantirishga erishish mumkinligi isbotlangan.

Biroq, pedagogik mahoratning shakllanishida mustaqil ta'limdan foydalanish hali yetarlicha o'rganilmagan. Shu sababli, tadqiqot maqsadi Texnologik ta'lim o'qituvchilarni o'qitishda mustaqil ta'limni rivojlantirishning o'rni va ahamiyatini asoslashdir.

A. Makarenkoning chuqur fikriga ko'ra, pedagogik mahoratni o'zlashtirish har bir o'qituvchi uchun o'z ustida maqsadli ishlash sharti bilan mavjud².

Bizning fikrimizcha, doimiy kasbiy o'sish uchun zarur bo'lgan doimiy izlanish, bilimlarni to'plash, ularning ma'nosi va ma'nosini tushunish, mustaqil foydalanish zarurligini shakllantirish kafolati bo'lib xizmat qiladigan shaxsning kasbiy xususiyatlarini rivojlantirishni faollashtiradigan mustaqil faoliyatdir.

¹ Ostroverxova N. O'qituvchining pedagogik mahoratini shakllantirish // Istiqbolli pedagogik dolzarb / tartib. J. Stashko. Kiev: maktab. Svit, 2007. 128 b.

² Makarenko A.S. Pedagogik asarlar: 8 jildda M., 2014. T. 4. B. 172.

Zamonaviy didaktikada talabalarning mustaqil ta'limi, bir tomondan, o'qituvchining bevosita aralashuvisiz, lekin uning rahbarligi ostida amalga oshiriladigan o'quv faoliyatining bir turi sifatida, boshqa tomondan, mustaqil bilim faoliyati usullarini mustaqil ravishda o'zlashtirishga talabalarni jalb qilish usuli sifatida ko'rib chiqiladi. Intellektual potentsial imkoniyatlarni rivojlantirish, bunga faqat mustaqil ish tashkil etilganda va o'quv jarayonida yaxlit tizim sifatida amalga oshirilganda erishish mumkin. Bu bilimlarni o'zlashtirishning faol usullariga, talabalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga, shaxsning ehtiyojlari va imkoniyatlarini hisobga olgan holda oqimdan individual ta'limga o'tishni o'z ichiga oladi. Bu nafaqat mustaqil ish uchun soatlar sonini ko'paytirish haqida balki talabalarning mustaqil ishlarining rolini kuchaytirish oliy ta'limda o'quv jarayonini tashkil etishni tubdan qayta ko'rib chiqadi, u o'rganish qobiliyatini rivojlantirish, talabaning o'zini o'zi rivojlantirish qobiliyatini shakllantirish, olingan bilimlarni ijodiy qo'llash, zamonaviy dunyoda kasb-hunar faoliyatiga moslashish usullarini shakllantirish uchun tashkil qilinishi kerak.

Talabalarning mustaqil ishlarining dastlabki kasbiy yo'nalishi maqsadga muvofiqdir. Bu ularning kasbiy ehtiyojlari va qiziqishlarini tezroq va to'liq rivojlantirishga imkon beradi, bo'lajak mutaxassislarini kasb asoslari va uning o'ziga xos xususiyatlari bilan tanishtirishga yordam beradi. Mustaqil ta'lim faoliyat motivlari va maqsadlarining muvofiqligi kasbiy va shaxsiy rivojlanishning zaruriy shartidir. Mustaqil ta'limning faollashishiga yordam beradigan ichki omillarni ko'rib chiqing. Ular orasida quyidagilarni ajratib ko'rsatish mumkin:

1. Bajarilgan ishning foydaliligi. Agar talaba o'z ishining natijalari ma'ruza kursida, uslubiy qo'llanmada, laboratoriya mashg'ulotlarida, nashrni tayyorlashda yoki boshqa usulda ishlatilishini bilsa, u holda topshiriqni bajarishga munosabat sezilarli darajada yaxshi tomonga o'zgaradi va bajarilgan ishning sifati oshadi. Shu bilan birga, talabani psixologik jihatdan tayyorlash, unga bajarilgan ish qanchalik zarurligini ko'rsatish muhimdir.

Foydali omildan foydalanishning yana bir usuli-bu kasbiy tayyorgarlikda ishning natijalaridan faol foydalanish.

2. Talabalarning ijodiy faoliyatda ishtiroki. Bu ma'lum bir kafedrada olib borilayotgan ilmiy-tadqiqot, tajriba-konstruktorlik yoki uslubiy ishlarda ishtirok etish bo'lishi mumkin.

3. Intensiv pedagogika. Bu o'quv jarayoniga faol metodlarni, birinchi navbatda, innovatsion va tashkiliy-faoliyat o'yinlariga asoslangan o'yin mashg'ulotlarini kiritishni o'z ichiga oladi. Bunday o'yinlarda bir tomonlama xususiy bilimlardan ob'ekt haqida ko'p tomonlama bilimlarga o'tish, uni yetakchi qarama-qarshiliklarni ta'kidlash bilan modellashtirish va nafaqat qaror qabul qilish ko'nikmalariga ega bo'lish.

4. O'quv fanlari bo'yicha olimpiadalarda, ilmiy-tadqiqot yoki amaliy ishlar tanlovlarida va boshqalarda ishtirok etish.

5. Talabalarni akademik va ijodiy faoliyatdagi yutuqlari uchun rag'batlantirish (bonuslar, imtiyozli ballar) va yomon o'qish uchun sanksiyalar. Masalan, muddatidan oldin topshirilgan ish uchun siz yuqori baho qo'yishingiz mumkin, aks holda uni kamaytirishingiz mumkin.

6. Auditoriyada ham, undan tashqarida ham bajariladigan vazifalarni individuallashtirish, ularni doimiy ravishda yangilab turish.

7. Intensiv o'quv ishlarida motivatsion omil va birinchi navbatda o'qituvchining shaxsiyati. O'qituvchi talaba uchun professional, ijodiy shaxs sifatida namuna bo'lishi mumkin. O'qituvchi talabaga o'z ijodiy salohiyatini rivojlantirishga, ichki o'sish istiqbollarini aniqlashga yordam berishi mumkin va kerak.

Talabalarning mustaqil ishlarini tashkil etishning asosiy vazifasi har qanday shakldagi sinfda intellektual tashabbus va fikrlashni rivojlantirish uchun psixologik va didaktik sharoitlarni yaratishdir. Mustaqil ta'limni tashkil etishning asosiy printsipti talabaning passiv roli bilan muayyan vazifalarni rasmiy bajarishdan kognitiv faoliyatga o'tish bilan barcha talabalarni individual ishlarga o'tkazish, qo'yilgan muammoli savollar va muammolarni hal qilishda o'z fikrlarini shakllantirish bo'lishi kerak. Mustaqil ta'limning maqsadi talabani dastlab o'quv materiallari bilan, so'ngra ilmiy ma'lumotlar bilan mazmunli va mustaqil ishlashga o'rgatish, kelajakda o'z malakalarini doimiy ravishda oshirish qobiliyatini shakllantirish uchun o'z-o'zini tashkil etish va o'z-o'zini tarbiyalash asoslarini yaratishdir.

Talabalarning mustaqil ta'lim ishlarini tashkil etishga boshqaruv yondashuvi nuqtai nazaridan biz Texnologiya fani o'qituvchilarining mustaqil ta'lim ishlarini boshqarishni o'quv jarayonining samarali ishlashini va boshqaruv sub'ektlarining rivojlanishini ta'minlaydigan o'qituvchilarning maqsadli faoliyati sifatida tushunamiz.

Talabalarning mustaqil ta'lim ishlarini tashkil etish bo'yicha o'qituvchining kasbiy faoliyatida, ob'ekt shaxsiyati bo'lgan to'g'ridan-to'g'ri boshqaruvdan tashqari, bilvosita boshqaruv printsiptini hisobga olish kerak. Boshqaruv shakli qanchalik qulay bo'lsa, talabalarning kasbiy rivojlanishi shunchalik samarali bo'ladi.

An'anaviy ta'lim tizimida o'qituvchi bilimlarning asosiy va eng maqbul manbai hisoblanadi. Nisbatan yangi ta'lim paradigmasi-o'qituvchi talabalarning mustaqil faol bilim faoliyati tashkilotchisi sifatida qadam qo'yasiz, u vakolatli maslahatchi va yordamchiga aylanadi. Uning kasbiy mahorati nafaqat bilim va ko'nikmalarni nazorat qilish, balki o'z vaqtida yordam ko'rsatish uchun (bilimlarni bilish va qo'llashda ko'zda tutilgan qiyinchiliklardan qochishga yordam beradigan malakaviy harakatlar bilan) ularning faoliyatini diagnostika qilish bilan bog'liq.

Xulosa:

Talabalar uchun mustaqil ta'limni tashkil etish va boshqarishning pedagogik texnologiyalari talabalarning intellektual rivojlanish darajasini, shuningdek kasbiy va umumiy nazariy tayyorgarlikni, shaxsiy imkoniyatlar va moyilliklarni hisobga olgan holda tabaqalashtirilgan yondashuvni ta'minlaydi.

References:

1. Ishmuxamedov R.J. Innovatsion texnologiyalar yordamida ta'lim samaradorligini oshirish yo'llari. T. 2004.
2. Makarenko A.S. Pedagogik asarlar: 8 jildda M., 2014. T. 4. B. 172.
3. Ostroverxova N. O'qituvchining pedagogik mahoratini shakllantirish // Istiqbolli pedagogik dolzarb / tartib. J. Stashko. Kiev: Svit, 2007. 128 b.